

4 FOKUS

WYDARZENIE

- 10 **Z archiwum Wielkiego Brata.**
UE na amerykańskim podsłuchu

PROFILE

- 16 **O nich się mówi:** Barbara Walters, księżę Tamim, Ada Colau

LUDZIE

- 18 **Nelson Mandela.** Pan Afryka, Pan Pokój
22 **Ante Gotovina.** Chorwacki bohater narodowy czy zbrodniarz wojenny?

A LA CARTE

- 26 **Najnowsze wydarzenia** okiem rysowników i karykaturzystów
34 **Mapy stereotypów.** Europa przeszłości i przyszłości

REPORTAŻ

- 28 **Surferzy ekstremalni.** Na najwyższych falach świata
32 **Przekleństwo złota.** Schodzimy do kopalni w Peru

OBYCZAJE

- 36 **Gruba przesada.** Amerykanie zbulwersowani dietą siedmiolatki
40 **Paliwo niepokornych.** Nielegalne trunki z irańskiej piwnicy
42 **Kreml sprząta w Dagestanie.** Bezkarne Said Amirov, mer Machaczkały, wyłądownął w moskiewskim areszcie
46 **Wietnamskie przysmaki.** Kot w pięciu smakach

FOTOSTORY

- 48 **Fabrice Muamba.** Piłkarz, który na boisku przeżył zawał, uczy reanimacji

CELEBRYCI

- 50 **Snoop Dogg.** Nawrócony z gangsta rapu na rastafarianizm

PERFORMANCE

- 54 **Liu Bolin.** Najlepiej wychodzi mu sztuka znikania

HORROR

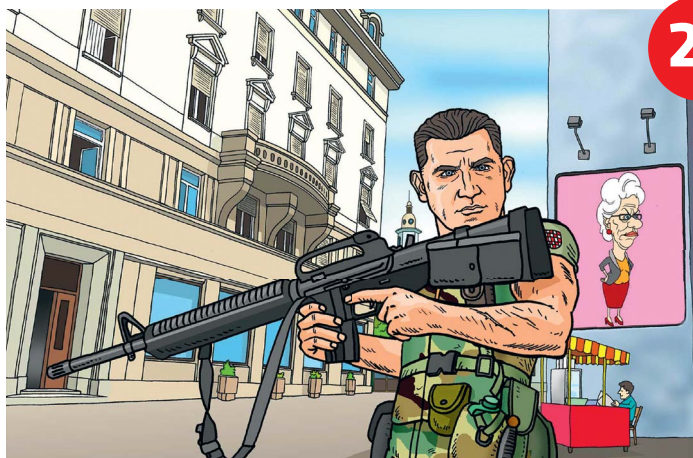
- 58 **Max Brooks.** Radzi, jak przetrwać atak zombie

w numerze:

10

► - CIAo, Angela!
- Sorry, Barack,
był u mnie Edward...

22

► Chorwacja
w UE. Za głowę
generała

28

► Kto się ślizga, płynie z prądem

36

► Mama je, tata je,
ono tyje

CYWILIZACJA

62 **Drapacze skał.** Miasta rosną pod ziemią

KOMPAS

64 **Przed Nosem Diabła.** Pociągami wśród wulkanów Ekwadoru

SPORT

66 **Serena Williams.** Królowa tenisa też się potknie

HISTORIA

70 **Maski włoż!**
Gaz idzie na wojnę

74 **Kopia mistrza.** Genialni fałszerze dzieł sztuki

78 MIKROFORUM

POWIEDZIELI

80 **Zabójcze puenty:**
Dominique Strauss-Kahn, Sarah Palin, Mohamed Mursi i inni

54

► **Liu Bolin.**
Artysta widoczny tylko dla marszandów

Dopóki się nie dowiemy, co oni naprawdę tam robią, mówię wam: zostawmy całą sprawę Allahowi.

Sarah Palin, niedoszła republikańska wiceprezydent USA, o pomocy dla syryjskich rebeliantów

58

ZARABIE ZOMBIE!

Max Brooks napisał, Brad Pitt zagrał

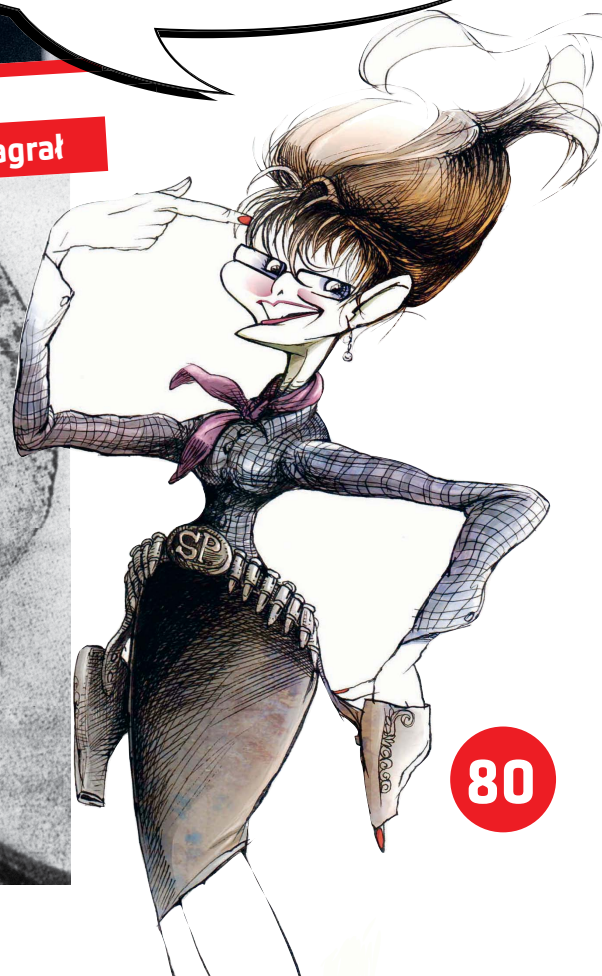
62

► **Krecia robota.**
Deweloperzy sięgnęli dna.

70

► **Zatruci na froncie.**
Ofiary broni chemicznej

80

KORZYSTAJ SWOBODNIE Z MOBILNEGO INTERNETU DLA FIRM

KOMPUTER W PRACY, TABLET PO GODZINACH

Zarządzaj swobodnie swoją firmą, gdziekolwiek jesteś, dzięki nowej ofercie mobilnego Internetu od T-Mobile:

- nawet 100 GB transferu danych miesięcznie
- proDysk – wirtualny dysk w chmurze przez 3 miesiące za darmo
- darmowy transfer danych w ramach usługi proDysk
- laptop i tablet w jednym – Samsung ATIV Tab5
- pierwszy tablet w ofercie T-Mobile z Windows 8

Więcej szczegółów na www.t-mobile.pl/biznes

Samsung ATIV Tab5

Windows 8

CHWILE, KTÓRE ŁĄCZĄ.

NOWY JORK

Joga na Times Square

Nowojorski nauczyciel jogi Douglass Stewart co rok organizuje darmowe zajęcia na Times Square. W pierwszych – 10 lat temu – wzięły udział trzy osoby, w tegorocznej lekcji uczestniczyło już ponad 15 tys. ochotników. Na amerykańskim rynku jogi (o wartości 14,3 mld dolarów) najważniejsi są dwaj sponsorzy: firmy odzieżowe Lululemon i Athleta. Niedawno na topie był Lululemon, ale wypuścił na rynek spodnie z defektem – okazało się, że przeswitują. Athleta wyczuła okazję i otwiera butik w sąsiedztwie tam, gdzie to robi Lululemon. To ona zdobyła patronat nad imprezą na Times Square.

HAWAJE

Kajakiem do piekła

Pedro Oliva jest kajakerem ekstremalnym. Cztery lata temu runął w kajaku z 40-metrowego wodospadu w dorzeczu Amazonki. W zeszłym roku wybrał się na Grenlandię, gdzie zjechał z położonego za kołem podbiegunowym wodospadu, spływającego z lodowca. W tym roku wpłynął między strumienie lawy z hawajskiego wulkanu Kilauea. Choć lawa wypaliła w kajaku kilka dziur, dał sobie spokój dopiero wtedy, gdy spłonęło mu wiosło.

ARGENTYNA

Atlantyda odzyskana

Villa Epecuen, argentyński kurort nad jeziorem (woda, uchodząca za leczniczą, jest tu dziesięć razy bardziej słona od morskiej!), liczył 1500 stałych mieszkańców. W sezonie przyjeżdżało nawet 20 tys. gości. Dziś trafiają tu filmowcy szukający scenografii do horrorów. W 1985 r. po obfitych deszczach pękły tamy i miejscowość została zatopiona. Zaskoczeni mieszkańcy uciekli. Dziś, gdy jezioro odsłoniło pozostałości miasteczka, z dawnej sławy nic się nie zachowało. Centrum kąpieliska zostało zniszczone, pozostały ruiny rzeźni, cmentarz i nagie pnie drzew.

Der Spiegel

POCAŁUNEK

Czy amerykański wywiad podsłuchuje kanclerz Merkel? „Der Spiegel” dostarcza dowodów, że Ameryka szpieguje Niemcy i inne kraje Europy. Zanoszą się na wojnę dyplomatyczną na niespotykaną skalę.

Podsluchiwane są miliardy minut rozmów telefonicznych ludzi na całym świecie. Rzeki danych w najnowocześniejszych kablach, jakie co parę sekund transportują dokoła globu tyle informacji, ile zawiera cała biblioteka Kongresu w Waszyngtonie. I miliardy e-maili, przesyłanych codziennie.

To cały świat niekontrolowanej komunikacji – a także świat pełen potencjalnych zagrożeń, przynajmniej z zawodowej perspektywy funkcjonariuszy wywiadów. Takie jest „wyzwanie” – jak to określa jeden z tajnych dokumentów amerykańskiego wywiadu National Security Agency (NSA), wyspecjalizowanego w dziedzinie podsłuchów. To zagrożenie zdefiniował czterogwiazdko-

▲ CZY GODZI SIĘ PODSŁUCHIWAĆ PRZYJACIÓŁ?
Spotkanie Angeli Merkel z Barackiem Obamą. Berlin, czerwiec 2013.

wy generał Keith Alexander, który jest dziś dyrektorem NSA i zarazem najwyższym dowódcą sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych na cybernetycznym froncie. Podczas wizyty w Menwick Hill, największej brytyjskiej stacji podsłuchowej, mieszczącej się w Yorkshire nieopodal Harrogate, postawił on już w 2008 r. proste pytanie: *A dlaczego właściwie nie moglibyśmy cały czas przechwytywać wszystkich sygnałów?*

Pluskwam perfektum

Wszystkie sygnały w każdej sekundzie – oto ten idealny stóg siana, o jakim marzy NSA. A co jest poszukiwaną igłą? Ślad terrorystycznej siatki Al-Kaidy? Zakłady przemysłowe nieprzyjawnego państwa, plany międzynarodowych handlarzy narkotykami, przygotowania do spotkania na szczycie czołowych polityków zaprzyjaźnionych państw? O tym decyduje się doraźnie. W tym stogu siana wszystko się znajdzie. Jak blisko tego ideału znalazły się USA – we współpracy z innymi zachodnimi wywiadami – ujawnił ostatnio pewien młody Amerykanin. Wcale nie sprawia wrażenia bohatera, za jakiego uznają go dziś na całym świecie ludzie, którzy tę gigantyczną amerykańską maszynę nadzoru odbierają jako zagrożenie.

ŚMIERCI

Te ostatnie rewelacje to fiasko NSA, która – w przeciwieństwie do wywiadu zagranicznego CIA – przez długi czas mogła sobie podsłuchiwać, nie zwracając uwagi opinii publicznej. – *Snowden wyrządził USA wielką, nieodwracalną szkodę* – uskarżał się dyrektor NSA Alexander. Dokumenty NSA, jakie znalazły się w posiadaniu Snowdena, to o wiele więcej niż jeden czy dwa skandale. To swego rodzaju skan pracy najpotężniejszego wywiadu świata w ciągu dziesięciu lat.

Przed tą pasją szpiegowania nikt nie jest zabezpieczony – no, prawie nikt. Wyjątek stanowi tylko wąska grupa krajów, które NSA określa mianem bliskich przyjaciół, tzw. partnerzy z drugiej klasy (pierwsza klasa – to USA). W tej grupie znalazły się: Wielka Brytania, Australia, Kanada i Nowa Zelandia. Te państwa „nie stanowią dla NSA celów ani nie wymaga się od nich, by zrobiły coś, co dla samej NSA byłoby nielegalne” – jak precyzuje dokument, oznaczony jako ściśle tajny.

Wszystkich innych, w tym około 30 państw sklasyfikowanych jako „partnerzy trzeciej klasy”, ta ochrona nie dotyczy. „Możemy przechwytywać sygnały większości zagranicznych partnerów trzeciej klasy – i robimy to” – chwali się NSA na prezentacji do użytku wewnętrznego. Tym samym te dokumenty potwierdzają, że służby ame-

▲ **URZĄDZENIA AMERYKAŃSKIEGO WYWIADU** służące do podsłuchu w Bad Aibling w Bawarii. Na zdjęciu poszukiwany **EDWARD SNOWDEN**

rykańskie za zgodą Białego Domu celowo rozpracowują także rząd RFN, zapewne aż do pani kanclerz włącznie. Trudno się więc dziwić, że także przedstawicielstwo UE w Waszyngtonie jest „zapluskwione” według wszelkich reguł sztuki, o czym świadczy jeden z dokumentów.

Agenci wszystkich krajów...

Te dokumenty ujawniają przede wszystkim, że istnieje możliwość totalnej obserwacji własnych i cudzych obywateli, poza jakąkolwiek kontrolą czy nadzorem. Wygląda na to, że wywiady świata zachodniego podzieliły między sobą zadania – i z zapamiętaniem dzielą się też wynikami. W tym świecie zglobalizowanej komunikacji zasada, że wywiad nie ma prawa śledzić własnych obywateli, chyba że za zgodą sądu – nic już nie daje. Brytyjska służba nasłuchowa GCHQ ma bowiem prawo śledzić wszystkich poza Brytyjczykami, NSA wszystkich poza Amerykanami, niemiecki BND – wszystkich oprócz Niemców. A potem dzielą się tymi informacjami, i tak tworzy się matrix nieograniczonej, globalnej obserwacji, gdzie każdy z wywiadów może wspomagać innych swoimi wynikami.

Dotyczy to nie tylko Brytyjczyków i Amerykanów, ale także BND, który asystuje NSA w obserwacji internetu. Te informacje o globalnym nadzorze nad komunika- ➤